

В спеціалізовану вчену раду Д 12.105.03
Донбаської державної машинобудівної академії

ВІДГУК

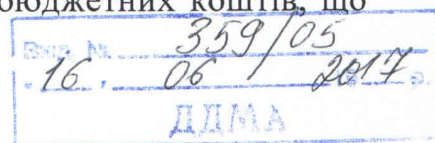
**офіційного опонента на дисертацію
ЧИСТЮХІНОЇ ЮЛІЇ АНДРІЇВНИ
«ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ
В УКРАЇНІ»,**

**подану на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження

Про актуальність теми дослідження свідчить той факт, що процеси децентралізації влади в Україні спрямовані на докорінні зміни в усіх державних політиках. Велика кількість проблем полягає у фінансовій площині – формуванні засад фіскальної децентралізації. Передумовою розширення фіскального простору у сфері повноважень місцевого самоврядування є встановлення у сприятливому макроекономічному, інституційному середовищі чітко визначених, скоординованих для всіх рівнів управління правил (інституційних норм) бюджетно-податкової політики. Актуальності набуває створення інституційної структури фіскального простору для забезпечення результативного регулювання у бюджетній та податковій сфері, зниження тіньового сектору.

Про гостроту досліджуваної проблеми свідчать численні гострі дискусії навколо них. Досить влучно автором у вступі своєї роботи акцентовано увагу на тому, що, незважаючи на наявність вагомих теоретичних і науково-методичних розробок у даній сфері, недостатньо дослідженими залишаються питання щодо удосконалення інституційних засад набуття бюджетно-податкової автономії регіонами країни, які б сприяли фінансовій консолідації на центральному та місцевому рівнях, конвергенції рівнів територіального розвитку, забезпечували прозорість та відповідальність діяльності головних розпорядників бюджетних коштів, що

потребує додаткового теоретичного та науково-методичного обґрунтування.

Висловлене дозволяє зробити висновок про актуальність теми дисертаційного дослідження Чистюхіної Юлії Андріївни. До того ж, актуальність теми підтверджується також і тим, що робота є складовою частиною наукових досліджень та виконана в межах науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за темами: «Фундаментальні та прикладні аспекти фіскальної децентралізації як засобу реалізації соціально-економічної політики на пост-конфліктних територіях» (номер державної реєстрації 0116U003939, 2016–2017 рр.) у рамках якої дисертантом удосконалено інституційні засади фіскальної децентралізації в Україні; «Механізм фінансово-економічного управління розвитком на макро- та мікрорівні» (номер державної реєстрації 0114U003938, 2014–2016 рр.) в межах якої досліджено питання державного регулювання бюджетних та податкових процесів на центральному та місцевому рівнях.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується кількома чинниками - вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, яка, з урахуванням досліджуваної теми, є типовою для наукових робіт зі спеціальності 08.00.08, широтою й різноманітністю опрацьованої здобувачем джерельної бази.

У вступі автором вдало й чітко сформульовані завдання роботи, коректно визначені об'єкт та предмет дослідження. Вдало обрані також методи й методики дослідження, застосовані з урахуванням міждисциплінарного характеру роботи. Основою дослідження виступають праці вітчизняних і зарубіжних учених у сфері макро- та мезоекономічного розвитку, державного регулювання, бюджетної та податкової політики.

Для досягнення поставленої мети в роботі застосовано низку сучасних підходів і методів дослідження: абстрактно-логічний метод, узагальнення, структурна декомпозиція (при дослідженні теоретико-методологічної основи формування фіскальної політики; розвитку методологічного базису фіскальної децентралізації в Україні; удосконалення імперативів фіскальної децентралізації); порівняння, групування, аналізу і синтезу, статистичний аналіз (при аналізі досвіду фіскальної децентралізації країн ЄС та України); економіко-математичного моделювання (при формуванні методичного підходу до оптимізації кількісних параметрів результативності реалізації фіскальної політики за різних сценаріїв децентралізації); системний підхід, структурно-функціональний метод, ієрархічне упорядкування (при визначенні системи правил фіскальної децентралізації, обґрунтуванні інституційної структури механізму реалізації процесу фіскальної децентралізації; розробці науково-практичних пропозицій щодо удосконалення норм інституційного забезпечення фіскальної децентралізації в Україні); логічного узагальнення (для формування висновків).

Таким чином, слід констатувати, що положення, висновки і рекомендації, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані. Достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих пропозицій визначаються також і тим, що в процесі дослідження дисертантом опрацьовано широке коло літературних джерел комплексного характеру, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, міжнародна та вітчизняна аналітична інформація щодо стану місцевих та державних фінансів, монографії та періодична література, проведено власні дослідження.

У процесі виконання роботи використано 217 наукових та нормативних джерела.

Позитивної оцінки заслуговує й структура роботи, яка передбачає продуману логічну послідовність викладення основних питань і проблем, пов'язаних з розкриттям теми. Концептуально відштовхуючись від

теоретичних підходів до формування фіскальної політики держави, автором розширено категоріальний апарат фінансової теорії, а саме: науковий підхід до трактування понять «фіскальна політика», «фіскальна децентралізація»; удосконалено імперативи фіскальної децентралізації. Автором проведено докладний аналіз досвіду фіскальної децентралізації країн ЄС та України, визначено систему правил фіскальної децентралізації, адекватну вітчизняним реаліям, та запропоновано методичний підхід до оптимізації кількісних параметрів результативності реалізації фіскальної політики за різних сценаріїв економічного розвитку України. Здобувач останній розділ дисертації присвятив удосконаленню інституційних засад фіскальної децентралізації з метою забезпечення сталого розвитку України. Таким чином, структурні частини дисертаційної роботи Чистюхіної Ю.А. внутрішньо пов'язані між собою і становлять органічну єдність.

Визначене дало змогу Чистюхіній Ю.А. вирішити у своїй дисертаційній роботі актуальне наукове завдання щодо поглиблення теоретико-методологічного підґрунтя розвитку інституційного забезпечення фіскальної децентралізації та вдосконалення методичних підходів до практики його реалізації в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна кандидатської дисертації Чистюхіної Ю.А. визначається тим, що ця робота успішно та своєчасно заповнює прогалину у серйозних, монографічного рівня наукознавчих дослідженнях із формування інституційного середовища фіскальної децентралізації.

До числа найвагомійших результатів дисертаційного дослідження можна віднести:

1. Сформовано імперативи фіскальної децентралізації за умов трансформації інституційного забезпечення реалізації фіскальної політики в Україні. Автором доведено, що більша обізнаність органів місцевого самоврядування у потребах регіонального розвитку вимагає їх здатності у створенні міцної фінансової бази територіального розвитку. Ефективність

процесу фіскальної децентралізації бачиться дисертантом у створенні інституційного дизайну і потенціалу на всіх рівнях управління.

2. Варто підтримати позицію дисертанта щодо удосконалення системи фіскальних правил: правил фіскальної консолідації центрального рівня; правил фіскальної консолідації субцентрального рівня; правил конвергенції; правил дотримання фіскальної дисципліни; правил фіскальної транспарентності влади.

3. Є добре аргументованим, а тому заслуговує на високу позитивну оцінку методичний підхід до оптимізації кількісних параметрів результативності реалізації фіскальної політики. Його апробація дозволила встановити певні емпіричні залежності, які дозволяють підвищити обґрунтованість результатів оцінки запровадження принципів фіскальної децентралізації та сформувати на їх основі конкретні важелі підвищення фінансової самостійності та спроможності територій України, зниженню рівня міжбюджетних трансфертів.

4. Цілком підтримую думку дисертанта щодо необхідності подолання опортуністичної поведінки провладних сил, посилення відповідальності органів місцевої влади за результати територіального розвитку, виконання повноважень щодо доходів та видатків відповідних регіонів, прозорому функціонуванні фіскальних інститутів. Тому пропонується автором інституційна структура фіскальної децентралізації є доречною в сучасних умовах.

5. Заслуговує на увагу та схвалення позиція щодо подальшого розвитку норм інституційного забезпечення фіскальної децентралізації в Україні - Бюджетного, Податкового, Кримінального Кодексів та інших законодавчих актів. Посилення транспарентності влади через більшу прозорість та кримінальну відповідальність за недотримання фіскальної дисципліни, забезпечення фіскальної консолідації на центральному та місцевому рівні в умовах макроекономічної та політичної нестабільності України створить передумови для подолання несприятливих тенденцій у суспільному житті країни.

Резюмуючи аналіз основних наукових здобутків дисертанта, відмічу, що авторські ідеї створюють надійний методологічний фундамент всієї роботи і забезпечують концептуальну цілісність дослідження.

Практичне значення одержаних результатів

Наукові результати дисертації знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ та організацій. Зокрема, науково-практичні рекомендації щодо удосконалення норм інституційного забезпечення фіскальної децентралізації в Україні використані в діяльності Департаменту фінансів Донецької обласної державної адміністрації (довідка від 07.12.2016 № 01–17/3–4308), відділу стратегії розвитку місцевих бюджетів Департаменту місцевих бюджетів Міністерства фінансів України (довідка від 21.12.2016 № 01/185) та ГО «Східноукраїнське патріотичне об'єднання» при реалізації проекту «Сприяння участі громад в добровільному та демократичному процесі децентралізації» (довідка від 26.12.2016 № 13/28). Результати дисертації запроваджені в навчальний процес Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Місцеві фінанси» та «Бюджетна система» (довідка від 17.11.2016 № 085–06/83).

Повнота викладення результатів дослідження у публікаціях

Заслуговує увагу та позитивно впливає на оцінку дисертаційної роботи належний рівень апробації її результатів. Основні положення дисертації висвітлено у 11 наукових працях загальним обсягом 4,49 ум.–друк. арк., з яких особисто автору належить 3,70 ум.–друк. арк. У складі публікацій: шість статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,84 ум.–друк. арк. (автору належить 3,11 ум.–друк. арк.), у тому числі дві публікації в виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 1,35 ум.–друк. арк.; п'ять – в інших виданнях загальним обсягом 0,65 ум.–друк. арк.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог, встановлених Міністерством освіти і науки України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У цілому позитивне враження від роботи не виключає і висунення окремих зауважень критичного характеру.

1. Як зазначає автор, на органи місцевого самоврядування мають покладатися повноваження щодо підвищення результативності надходження доходів до місцевих бюджетів. Саме адміністрування місцевих податків та зборів може зіграти в цьому важливу роль. На наш погляд, доцільно було б дослідити заходи з підвищення адміністрування податків на місцевому рівні.

2. Зважаючи на те, що у роботі неодноразово підкреслюється необхідність додержання фіскальної дисципліни, вбачається цікавим наведення розуміння цього поняття. Чи є різниця між сприйняттям терміну в Україні та країнах ЄС?

3. Викликають інтерес результати емпіричного дослідження оптимізації кількісних параметрів результативності реалізації фіскальної політики. Автором наголошується на незмінності податкових надходжень. Проте збільшення доходів бюджету, в цьому разі, вимагає пошуку та активізації інших джерел. Потребу пояснення – які саме джерела доходів бюджету бачаться автором як доцільні.

4. На рис. 3.9 (с. 141) наведено сформовані автором канали трансмісії забезпечення фіскальної децентралізації. Проте, в автореферат та у пункти наукової новизни не винесено даних положень, хоча вони, на наш погляд, мають в собі науковий результат дослідження.

5. На наше переконання, робота мала б більш закінчений характер у разі визначення конкретних економічних результатів від удосконалення інституційної структури на інституційних норм фіскальної децентралізації.

Зроблені зауваження і побажання стосуються складних і дискусійних питань, при цьому, підкреслюю, не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові досягнення, новизну та достовірність результатів дослідження Чистюхіної Ю.А.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Представлена на відгук дисертація є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати.

Дисертаційна робота Чистюхіної Юлії Андріївни відповідає спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. У публікаціях здобувача й авторефераті відображені основні положення дисертації.

Таким чином, дисертація Чистюхіної Юлії Андріївни «Інституційні засади фіскальної децентралізації в Україні» відповідає пунктам 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 р. № 656), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

Перший заступник начальника,
Головне управління ДФС
у Донецькій області (м. Маріуполь),
кандидат економічних наук

І.Л. Долозіна

В спеціалізовану вчену раду Д 12.105.03
Донбаської державної машинобудівної академії

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата економічних наук

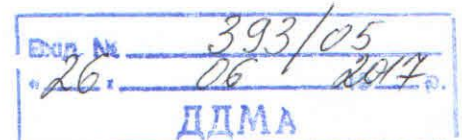
Андрущенко Олени Юріївни

*на дисертаційну роботу ЧИСТЮХІНОЇ ЮЛІЇ АНДРІЇВНИ
«ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В
УКРАЇНІ»,*

*подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит*

Актуальність теми дослідження

Трансформація політико-адміністративного устрою України потребує формування чітких інституціональних рамок фіскальної політики, які здатні забезпечити фінансову консолідацію всіх рівнів бюджетів і реалізацію позитивного впливу бюджетно-податкових важелів на економічний розвиток. Актуальним стає усвідомлення ролі результативної взаємодії учасників бюджетного процесу всіх рівнів й громадськості в механізмі мобілізації та розподілу коштів держави та місцевих бюджетів. З цією метою має бути удосконалено інституційні засади фіскальної децентралізації шляхом створення діючої системи інститутів, норм та правил. Поліпшення інституційних умов проведення процесу децентралізації у фіскальній сфері уможливить забезпечення ефективності використання фінансових ресурсів, зростання рівня фінансової дисципліни та транспарентності влади. Тому дисертація Чистюхіної Юлії Андріївни, присвячена завданню поглиблення

теоретико-методологічного підґрунтя розвитку інституційних засад фіскальної децентралізації та вдосконалення методичних підходів до практики його реалізації в Україні, є своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, що знайшли відображення в дисертації, повною мірою досліджені та достатньо обґрунтовані, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, 217 використаних літературних джерела з досліджуваної проблеми та обсяг проаналізованої статистичної інформації, яка генерується і розкривається Державною службою статистики України, Державною казначейською службою, Національним банком України, звітно-міжнародною та вітчизняною аналітичною інформацією щодо розвитку процесів фіскальної децентралізації, стану місцевих бюджетів та державного бюджету України.

Тему дослідження, пов'язану з інституційними засадами фіскальної децентралізації, розглянуто та викладено всебічно і докладно. Дисертацію позитивно характеризує системність підходу до вирішення поставлених задач, логічна побудова й аналіз сучасних моделей децентралізації фіскальної політики у контексті соціально-економічної ефективності макроекономічного та регіонального розвитку з подальшим розвитком та удосконаленням інституційних засад фіскальної децентралізації в аспекті забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень і результатів підтверджується використанням значного обсягу фактичного матеріалу, критичною оцінкою широкого спектру нормативних та інструктивних матеріалів, застосуванням сучасних прийомів і методів проведення економічних досліджень, серед яких: системний підхід; порівняння, групування, методи аналізу і синтезу; економіко-математичне моделювання;

методи логічного узагальнення. Теоретичну і методологічну базу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі макро- та мезоекономічного розвитку, державного регулювання, бюджетної та податкової політики. В основу методологічного апарату дослідження покладено теорію суспільного добробуту та теорії фіскальної децентралізації, що спрямовані на економічне зростання держави через інституційні засади, які дозволили сформуванню підґрунтя концепту фіскальної децентралізації в Україні, визначити його імперативи та детермінанти.

Висновки та рекомендації, які зроблені в дисертації, спираються на аналіз макро- та мезоекономічних взаємозалежностей, теоретико-методичної бази, законодавчих та нормативно-правових актів, ілюструються фактичним матеріалом. Висновки є логічно обґрунтованим підсумком виконаної роботи і повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження та можливі результати їхнього впровадження.

Наукова новизна одержаних результатів

Основні наукові результати, що характеризують новизну виконаного дослідження, полягають у наступному:

У дисертації удосконалено групування та зміст імперативів фіскальної децентралізації на основі синтезу теорій фіскальної децентралізації першого та другого поколінь, підходів до міжбюджетних відносин та інституційних концепцій політично-адміністративної децентралізації (стор. 46-64); обґрунтовано систему правил фіскальної децентралізації, які являють собою інститути-обмеження довгострокового характеру, що ґрунтуються на аксіоматичному фундаменті фіскальної децентралізації та представлені у формі кількісних та якісних лімітів на основні бюджетно-податкові агрегати центральних та субцентральних рівнів влади (стор. 103-122); удосконалено методичний підхід до оптимізації кількісних параметрів результативності реалізації фіскальної політики за різних сценаріїв економічного розвитку

України (стор. 125-142); удосконалено інституційну структуру з реалізації процесу фіскальної децентралізації в ході інтенсифікації реформ в бюджетно-податковій сфері України (стор. 142-159).

Дістали подальшого розвитку: науковий підхід до трактування поняття «фіскальна політика» (стор. 13-30); методологічний базис фіскальної децентралізації за рахунок надання пріоритетності інституційним аспектам реалізації фіскальної політики (стор. 30-46); науково-практичні рекомендації щодо удосконалення норм інституційного забезпечення фіскальної децентралізації в Україні (стор. 159-177).

Повнота викладу сформульованих в дисертації наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертації висвітлено у 11 наукових працях загальним обсягом 4,49 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 3,70 ум.-друк. арк. У складі публікацій: шість статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,84 ум.-друк. арк. (автору належить 3,11 ум.-друк. арк.), у тому числі дві публікації в виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 1,35 ум.-друк. арк.; п'ять – в інших виданнях загальним обсягом 0,65 ум.-друк. арк.

Практичне значення результатів і висновків дисертації, пропозиції щодо їх використання

Наукові результати дисертації знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ та організацій. Зокрема, науково-практичні рекомендації щодо удосконалення норм інституційного забезпечення фіскальної децентралізації в Україні використані в діяльності Департаменту фінансів Донецької обласної державної адміністрації (довідка від 07.12.2016

№ 01–17/3/–4308), відділу стратегії розвитку місцевих бюджетів Департаменту місцевих бюджетів Міністерства фінансів України (довідка від 21.12.2016 № 01/185) та ГО «Східноукраїнське патріотичне об'єднання» при реалізації проекту «Сприяння участі громад в добровільному та демократичному процесі децентралізації» (довідка від 26.12.2016 № 13/28). Результати дисертації запроваджені в навчальний процес Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Місцеві фінанси» та «Бюджетна система» (довідка від 17.11.2016 № 085–06/83).

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Поряд з наявністю позитивних результатів, отриманих автором, відзначимо основні недоліки та дискусійні положення, які, на нашу думку, полягають у такому:

1. У першому розділі дисертації на с. 19 автор зазначає, що «... зміцнення системи освіти фактично є державними інвестиціями в майбутню економіку, адже за цих умов формуються кадровий потенціал реального сектора високої кваліфікації. Аналогічно, спрямування видатків на охорону здоров'я дозволяє виростити здорове покоління, сильну націю, яка буде спрямовувати зусилля на створення ВВП». Проте у третьому розділі дисертації відсутні рекомендації стосовно зміцненню освіти та інструментів, що забезпечать стимулювання спрямування видатків на охорону здоров'я. Це посилює б роботу.

2. У роботі на с. 21 зазначено, що однією із задач фіскальної політики є «... подолання дисбалансів між податками на капітал і доходи від зайнятості...». В роботі не знайшло відображення яким чином автор пропонує усувати ці дисбаланси.

3. На с. 39 дисертації зазначено, що формою інституційних перетворень є фіскальне делегування. Проте автор не розкриває, які саме окремі державні повноваження у питаннях місцевої бюджетно-податкової політики до інституцій заплановано передавати.

4. На с.43 доцільно було б визначити за рахунок чого або за допомогою яких інструментів буде досягнуто узгодження інтересів центральної влади та органів місцевого самоврядування в частині фіскальної політики.

5. Зі змісту с. 114 – 115 дисертації автор стверджує про необхідність надання фінансової допомоги бідним регіонам. Доцільно було б приділити увагу не лише розрахунку індексу податкоспроможності території, але й методиці його обчислення: наскільки вона є досконалою.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів

Зміст дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук на тему «Інституційні засади фіскальної децентралізації в Україні» відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Обсяг, новизна виконаних Чистюхіною Юлією Андріївною досліджень, результати практичного впровадження, повнота висвітлення наукових положень у друці, апробація отриманих результатів у цілому відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Дисертацію написано грамотною науковою мовою, її зміст носить пошуково-дослідницький характер, а положення, висновки і рекомендації є достовірними. У дисертації розроблено теоретичні положення, методичні основи і практичні рекомендації щодо удосконалення інституційних засад фіскальної децентралізації в Україні.

За змістом і оформленням дисертація «Інституційні засади фіскальної децентралізації в Україні» відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій та пп. 9, 11, 12, 13,14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно з Постановою від 19 серпня 2015 р. № 656), а її автор, Чистюхіна Юлія Андріївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент -
кандидат економічних наук,
начальник фінансово-економічного
управління ТОВ «Снабінвест» (м. Харків)

О.Ю. Андрущенко

Сіднес. заслужено
директор ТОВ "Снабінвест"

Магелітська

